

RESUMÉ

ÚNIK PŘED NACISEM. EXILOVÁ VÝTVARNÁ SCÉNA V ČECHÁCH 1933–1939.

Bronislava Rokytová

Vývoj politické situace v Německu v průběhu třicátých let, kdy se radikalizovala nacistická strana a moc Adolfa Hitlera se stávala postupně neomezenou, znamenal nejen nebezpečí pro politické odpůrce fašismu. Nová sebe prezentace státu navazujícího na Římskou říši národa německého, se projevil i v odkazu na klasicismus v umělecké tvorbě. Umělci, kteří nesplňovali kritéria nacistického režimu nebo se dokonce angažovali v jeho neprospěch, museli zvolit azyl v zemích, kde se mohli dále nejen svobodně vyjádřit, ale nebyl ani ohrožen jejich život. Vedle Velké Británie, Francie a Holandska, se stalo útočištěm pro uprchlíky před nacismem i prvorepublikové Československo. Práce se soustředí na české prostředí a především výtvarné umělce, které dosavadní zahraniční literatura zpracovávala spíše okrajově, v rámci dalších uměleckých oborů a zemí poskytujících emigrantům azyl.

Zkoumání byli nejenom politicky či rasově pronásledovaní umělci, ale i reemigrace. Čeští Němci, kteří se z obdobných důvodů vrátili do svého rodiště. Českoněmecké podmínky poskytli umělcům možnost, dále aktivně pokračovat v boji proti nacistickému režimu, i se zpětným dosahem do Německa. Spolupráce s českými umělci se odehrávala především v oblasti karikatury a okruhu SVU Mánes, který připravil několik zásadních výstav. Kulturní akce byly pořádány rovněž pro nově zřízené komitety pomáhající emigraci.

Podpora českým obyvatelstvem i státem, procházela řadou proměn daných nátlakem vlády nacistického Německa a silícím vlivem v oblastech Sudet. Umělci se statutem uprchlíků, byli nuceni dodržovat řadu státních nařízení, která mnohdy byrokraticky omezovala i jejich pracovní činnost. Přesto některá díla a vzpomínky umělců dokládají bezprostředně pozitivní vztah k českému prostředí a kultuře. Práce se věnuje jednotlivým umělcům, mezi nimiž byli výrazné osobnosti jako Oskar Kokoschka, John Heartfield, Th. Th. Heine, či karikaturisté časopisu *Simplicus*, ke kterým patřili Erich Godal, Bert, Johannes Wüsten a umělci skupiny Oskar Kokoschka Bund, odvážně pokračující v boji proti Hitlerově politice ještě v závěru třicátých let a jejichž vedením byl pověřen Theo Balden nebo Kurt Lade.

Tyto snahy ukončily až podpisy Mnichovské dohody. Následné události zapříčinily, že se dnes potýkáme pouze s útržky informací ze sledované oblasti a mnohá díla vytvořená v českém prostředí jsou dnes ztracena či zcela neznámá. Emigrace byla nucena hledat nový azyl a navíc byla posílena o české uprchlíky. Vzájemná spolupráce české a německé výtvarné scény, jejíž kontakty emigrace ještě posílila, absurdně zaniká s dočasným vítězstvím německé nacistické politiky.